

93 Harbi'nde Hindistan Müslümanlarının Osmanlı Devleti'ne Yardımları ¹

Mustafa ÇABUK

Dr. Öğr. Üyesi, Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi,
Fen Edebiyat Fakültesi, Tarih Bölümü, cabukm@yahoo.com
Orcid ID: <https://orcid.org/0000-0001-5560-8193>

Ahmet KARTAL

Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü,
Yüksek Lisans Öğrencisi, kartalahmet034@gmail.com
Orcid ID: <https://orcid.org/0000-0002-4592-5723>

Öz

1876 ve 1877 yıllarında Osmanlı Devleti Sırbistan ve Karadağ sorunlarının yanı sıra iç siyasetinde de büyük sorunlarla karşı karşıyaydı. Bu sorunların yanı sıra Osmanlı Devleti ile Rusya arasında meydana gelen 93 Harbi, Osmanlı Devleti açısından daha ağır sonuçlar doğurdu. Berlin antlaşmasıyla Osmanlı Devleti, Asya ve Avrupa'da büyük ölçekli toprak kaybına uğradı ve ekonomisi tam anlamıyla tükendi. Osmanlı Devleti'nin bu kötü durumu Hindistan da büyük yankı uyandırdı ve bu duruma kayıtsız kalamayan Hint Müslümanları iane toplamaya başladı. Bunun için Hindistan'ın büyük şehirlerinde iane sandıkları kuruldu. İane toplama işinin yanı sıra Hindistan Müslümanları camilerde Osmanlı Devleti'nin savaştan zaferle ayrılması için dualar etti. Hindistan'da iane toplama işi Osmanlı Devleti'nin Bombay Şehbenderliği ve Hindistan Müslümanlarının ileri gelenleri tarafından yürütüldü. Hint Müslümanları ellerinden geleni yaparak Osmanlı Devleti'nin savaştan galip gelmesine çalıştı ancak Osmanlı Devleti türlü sebeplerden dolayı savaştan mağlup ayrıldı. Yine de Hint Müslümanlarının yardımları sayesinde Osmanlı Devleti'nin savaş yükü hafifledi. Bu çalışmada 93 Harbi sırasında Hindistan Müslümanlarının Osmanlı Devleti için yardım toplama çalışmaları işlendi.

Anahtar Kelimeler: Osmanlı, Hindistan, Hint Müslümanları, 93 Harbi, İane.

¹ Makale Geliş/Kabul Tarihi: 26.04.2019 / 08.08.2019

Künye Bilgisi: Çabuk, M., Kartal, A. (2019). 93 Harbi'nde Hindistan Müslümanlarının Osmanlı Devleti'ne Yardımları. *Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 16 (2), 555-575. DOI: 10.33437/ksusbd.558209

Assistance Of Indian Muslims To The Ottoman State During To 1877-78 Ottoman Russian War

Abstract

In 1876 and 1877, the Ottoman Empire was facing great problems in Serbia and Montenegro as well as in domestic politics. In addition to these events, the 93 war between the Ottoman Empire and Russia resulted in a complete destruction of the Ottoman Empire. With the Berlin Treaty, the Ottoman Empire suffered large-scale land losses in Asia and Europe and its economy was exhausted. This bad situation of the Ottoman Empire had a great impact in India and Indian Muslims who could not remain indifferent to this situation began to collect aid. For this purpose, aid chests were established in the major cities of India. In addition to collecting aid, Muslims of India prayed for the victory of the Ottoman Empire from the war in mosques. In India, the collection of aid was carried out by the notables of Indian Muslims and Mumbai Consulate of the Ottoman State. the Indian Muslims tried to do the best of to win the war of the Ottoman Empire. however, Ottoman State was defeated because of various reasons. Nevertheless, thanks to the help of Indian Muslims, the burden of war in the Ottoman State was eased. In this Study, during the 93 war, the efforts of Indian Muslims to collect aid for the Ottoman State were studied.

Keywords: Ottoman, Indian, Indian Muslims, 1877-78 Ottoman-Russian War, Aid.

Giriş

Osmanlı Devleti 1876 yılında birçok sorunla uğraşıyordu. 1876 Mayıs'ında Sultan Abdülaziz bir hal fetvasıyla tahttan indirildi, 5 gün sonra başını Hüseyin Avni Paşa'nın çektiği bir cunta tarafından öldürüldü. Sultan Abdülaziz'in kayınbiraderi ve aynı zamanda hünkâr yaveri olan Binbaşı Çerkes Hasan Bey, eniştesine ve ablasına yapılan kötü muameleyi öğrenince bunu kabullenemeyip cuntacıların karargâhını basarak Hüseyin Avni ve birkaç cuntacıyı öldürdü. Bu olayların da etkisiyle V. Muradın akli dengesi iyice bozuldu ve 3 ay sonra mecburen tahtan indirildi.

Osmanlı Devleti'nin Payitahtında bu karışıklıklar yaşanırken diğer bölgelerinde de huzursuzluk hâkimdi. Bosna Hersek ve Girit'te sıkıntılar vardı. Bu arada Sırbistan ve Karadağ prenslikleri 1876 yılı Temmuz ayı başında Rusya'nın kışkırtmasıyla Osmanlı Devleti'ne savaş ilan ettiler. Osmanlı ordusu Sırp isyancıları dağıtıp Belgrat'a girmek üzereyken Rusya ultimatom verdi. Rusya ve Osmanlı arasındaki bu huzursuzluk diğer büyük devletlerin de dikkatini çekti. Bunun üzerine Tersane Konferansı ve Londra Protokolü ile olayın yatıştırılması amaçlandı. Konferansta Bulgaristan ve Bosna-Hersek'e özerklik

verilmesi gibi kararlar alındı. Osmanlı Devleti bu durumu kendi iç işlerine müdahale olarak algılayarak Tersane Konferansı ve Londra Protokolü'nde çıkan kararları reddetti. Bu kararları reddetmenin bir diğer sebebi de Mithat Paşa gibi bazı devlet adamlarının tıpkı 1853'de olduğu gibi olası bir Rus-Osmanlı harbinde İngiltere'nin Osmanlı safında Rusya'ya karşı savaşacaklarına dair inançlarıydı. Tersane Konferansı esnasında İngiliz delegelerden Lord Salisbury, Osmanlı ve Rusya arasında bir harp çıktığı takdirde İngiltere'nin tarafsız tutum sergileyeceğini bizzat Sultan II. Abdülhamid'e bildirdi. Midhat Paşa bu duruma inanmayarak Lord Salisbury'in yalan söylediğini, İngiltere Başbakanı'nın böyle düşünmediğini belirtti (Öztuna, 2016: 496). Sonuçta, Osmanlı Devleti, Rusya ile olan mücadelesinde tek başına kaldı.

93 Harbi öncesi Osmanlı ekonomisi de kötü durumdaydı. Devlet 1854'den beri aldığı borçları artık ödeyemez duruma geldi ve 1875 yılında ilan edilen Ramazan Kararnamesi ile bu durumu bütün devletlere bildirdi. Sultan Abdülaziz'in tahtan indirilişi esnasında Dolmabahçe Sarayı ve padişahın şahsi serveti yağmalanarak bir kısmı Avrupa'ya kaçırıldı.

Ordunun durumu da karışıktı. Sultan Abdülaziz'in imtina ile geliştirdiği Osmanlı Donanması, padişahın hal'i meselesine istemeden de olsa alet oldu. Ayrıca orduda cuntacı ekipten birçok komutan bulunmaktaydı.

93 Harbi (1877-1878)

Osmanlı Devleti, böyle bir kargaşa ortamında Rusya ile savaşa girdi. Yapılan tekliflerin reddi üzerine Rusya büyükelçiliği, Osmanlı'ya harp ilan edildiğini Osmanlı Hariciye Nazırı Safvet Paşa'ya bildirdi. Savaş Rumi 1293 senesinde geçtiği için "93 Harbi" diye adlandırıldı. Rus orduları 2 ay sonra Tuna nehrine gelerek burayı ciddi bir direnişle karşılaşmadan rahatlıkla geçti. Osmanlı Devleti için mühim bir hata olan bu durumun baş sorumlusu Abdi Paşa'ydı. 1853'deki Kırım Harbi'nde olduğu gibi Tuna nehrinde ciddi bir mukavemet gösterilseydi savaşın gidişatı daha farklı olabilirdi (Öztuna 2016: 501). Ruslar Tuna'yı geçerek Plevne önüne geldiler. Müşir Osman Paşa burayı fevkalade tahkim etmiş ve Rus ordusunu beklemeye başlamıştı. Ruslar Plevne önlerine geldiler ve kuşatma başladı. 2 umumi taarruzdan sonuç alınamadı ve Çar II. Aleksandr, Plevne önlerine gelerek yeni bir taarruz için hazırlıklara başladı. Rusya'dan yeni birlikler getirdiği gibi Romanya da 60000 kişilik ordusuyla Rusya ordusuna katıldı. Rusların bu takviyelerine karşılık Gazi Osman Paşa'nın aldığı takviyeler oldukça sınırlıydı. Ruslar topyekûn yeniden saldırdı. Ancak Plevne'de Gazi Osman Paşa önderliğinde müthiş bir direniş vardı. Ruslar 50000 zayıat verdiler. Yine de Plevne'yi düşürmeye muvaffak olamadılar. Ruslar yeni taktik geliştirerek Plevne'ye giden bütün ikmal yollarını kestiler ve halkı açlığa mahkûm ettiler. Bunun üzerine sağlık malzemesi, cephane, yiyecek ve içecek yönünde sıkıntılar

yaşanmaya başlandı. Açlık, Rus saldırısından daha kötü bir şekilde Plevne halkını zor durumda bıraktı. Durumu gören Gazi Osman Paşa bir huruç hareketi ile şehri tahliye etmeye karar verdi. Başarıya ulaşabilmesi için kendisinin 3 katı büyüklüğünde ki bir orduyla mücadele etmesi gerekiyordu. Osmanlı ordusunun 42000 kişilik askeri ve 48 adet topu bulunurken, Ruslar, 130000 kişilik kuvvete ve 450 topa sahipti. Güçler dengesi eşit değildi. Bu yönden arada büyük fark vardı. Gece vakti huruç yapılmasına karar verildi. Üç muhasara çemberinden ikisini yarmayı başaran Gazi Osman Paşa, ağır zayıt verildiğini görünce daha fazla askerinin kanı dökülmemesi için teslim olmaya karar verdi. Huruç esnasında Paşa'nın atı öldü, kendisi de bacağından yaralandı (Karal 2007: 51). Plevne düşünce Ruslar Balkanlarda ilerlemeye devam ettiler. Ruslar Başkumandan Süleyman Paşa ve Rauf Paşa arasındaki düşmanlık yüzünden Balkan Dağları'nı da aşarak Edirne önlerine geldi. Buraya kadar gelirken Bulgar çeteciler ile birlikte Balkanlarda yaşayan Türklere karşı büyük bir katliama giriştiler. Atadan dededen kalma topraklarında yaşayan Türkler, Bulgar çeteciler tarafından vahşice öldürüldü (Öztuna 2016: 505).

Batı cephesinde bunlar gerçekleşirken Doğu cephesinde de savaş tüm hızıyla sürmekteydi. Ahmet Muhtar Paşa, büyük bir kahramanlık göstererek kısıtlı imkânlarıyla kendinden çok daha üstün imkânlarla sahip olan Rus ordularını 4 kere üst üste yendi ve "Gazi" unvanını aldı. Ancak yetersiz imkânlarıyla daha fazla karşı koyamayarak Erzurum'a çekildi. Bu sırada düşman ordusu Kars, Doğu Beyazıt ve Ardahan'ı işgal etti. Ruslar Erzurum önüne geldiler ve Aziziye tabyalarını ele geçirdiler. Erzurum'da minarelerden halka düşman ordusuna karşı harekete geçmeleri için çağrılar yapıldı. Erzurum halkı ayaklandı. Nene Hatun gibi fedakâr Türk kadınları dahi cepheye koşular ve Rusları Aziziye Tabyaları'ndan atmaya muvaffak oldular. Ancak Ruslar batı cephesinde olduğu gibi doğu cephesinde de önemli başarılar elde etmişlerdi. Rusların batıda Yeşilköy önlerine gelmeleri üzerine Osmanlı Devleti barış istemek zorunda kaldı. İstanbul'a girdikleri takdirde bütün Avrupalı devletleri karşısına alacağını düşünen Çar II. Aleksandr barış talebini kabul etti ve Yeşilköy'de barış görüşmeleri başladı.

Ayastefanos (Yeşilköy) ve Berlin Antlaşmaları

Rus ordusu, doğuda Kars'a batıda ise Payitaht'a kadar geldi. Rus ordusunun Payitaht'a girmesi an meselesi idi ancak ne Çar II. Aleksandr ne de ordu komutanı Grandük Nikola buna cesaret edemiyordu. İstanbul'a girdikleri takdirde Avrupalı Devletlerin tepkisinden çekiniyorlardı. Sultan II. Abdülhamid, Rusların Payitaht'a gireceği endişesiyle şehri savunmak için hazırlıklara başladı. Doğu Cephesi komutanı Gazi Ahmet Muhtar Paşa şehrin savunulması için vazifelendirildi. Ancak bu savunma tedbirlerine gerek kalmadan Yeşilköy'de bir antlaşma imzalandı. Bu antlaşmaya göre; sınırları Ege Denizi'ne kadar dayanan

büyük bir Bulgaristan Prenslığı kurulacak, Karadağ, Romanya bağımsız olacaktı. Sırbistan, Nis Sancağı'nı da alarak bağımsız bir devlet haline gelecek, Batum, Kars Ardahan ve Doğu Beyazıt Rusya'ya bırakılacaktı. Osmanlı, savaş tazminatı olarak 6 büyük savaş gemisini Rusya'ya verecekti ancak bu madde özellikle Sultan Abdülhamid'in gayretleriyle antlaşma maddelerinden çıkarıldı. Savaş gemilerinin Rusya'ya verileceği zaman, Karadeniz'de Rusların büyük bir güç haline geleceğini gören Sultan Abdülhamid bu antlaşmaya şiddetle muhalif oldu. Antlaşma şartlarına göre Osmanlı Devleti, Rusya'ya 1.410.000.000 Ruble savaş tazminatı ödeyecekti. Bu antlaşma Osmanlı Devleti'nin Balkanlardaki topraklarını üçe böldüğü gibi, Rusya, Osmanlı Devleti'ni doğudan ve batıdan kuşatmış oluyordu. Böylesine ağır şartları barındıran Ayastefanos Antlaşması hiçbir zaman uygulanmadı. Bunun yerine batılı devletlerin de katılımıyla Berlin Antlaşması imzalandı (Karal 2007: 64).

Berlin Antlaşması

Ayastefanos Antlaşması'nın şartları çok ağırdı. Rusya'ya birçok alanda önemli kazanımlar sağlamıştı. Avrupa'nın diğer büyük devletleri bu durumdan rahatsız oldu. İngiltere Rusya'nın sıcak denizlere inip İngiltere'nin çıkarlarını tehdit etmesinden çekiniyordu. Diğer Avrupa devletleri de Rusya'nın Balkanlarda ve Kafkaslarda çok güçlenmesinden rahatsızdı. Avrupalı büyük devletlerin birlikte hareket etmesi sonucu Rusya, Ayastefanos Antlaşması'nın yeniden gözden geçirilmesini kabul etmek zorunda kaldı. 13 Haziran 1878'de Almanya'nın başkenti Berlin'de bir kongre toplandı. Berlin Kongresi'ne Rusya ve Osmanlı Devleti haricinde Almanya, Fransa, İngiltere, Avusturya-Macaristan ve İtalya katıldı. Osmanlı Devleti açısından bu antlaşmanın Ayastefanos Antlaşması'ndan pek bir farkı yoktu. Diğer Avrupalı Devletler de Osmanlı'dan birer parça koparmaya çalıştılar. Bu antlaşmaya göre Bulgaristan üç parçaya ayrılacak, iki parçası düzenlemeler yapmak şartıyla ve bir parçası özerk olmak kaydıyla Osmanlı Devleti'ne bağlı kalacaktı. Karadağ, Sırbistan ve Romanya'nın bağımsızlığı tanınacak, Kars, Ardahan, Batum Rusya'ya, Kıbrıs İngiltere'ye, Bosna-Hersek Avusturya Macaristan'a, Hatur Bölgesi İran'a, Tunus Fransa'ya bırakılacaktı (Karal: 2007: 76). Her ne kadar bu antlaşma Osmanlı'nın Balkanlardaki ömrünü 35 yıl uzatmış olsa da Osmanlı Devleti için Ayastefanos'dan farksız bir şekilde ağır şartlar içeriyordu. Rusya'ya ise bu antlaşma birkaç toprak parçasından başka ciddi bir kazanç sağlamadı.

Hint Müslümanlarının Yardımları

1857 yılında Hindistan'da Müslüman ve Hinduların İngiliz Kumpanyasına karşı başlattığı Sipahi Ayaklanması İngiliz kuvvetleri tarafından güçlükle bastırıldı. Bu isyan sonucu bölgede varlığını sürdürmeye çalışan Babür İmparatorluğu, İngiliz kuvvetlerinin başkent Delhi'ye girmesiyle yıkıldı. Böylece

günümüzde Pakistan, Hindistan, Bangladeş'in tamamı, Myanmar topraklarının bir kısmı İngiliz hâkimiyetine geçti. Bölgede yüzyıllarca süren Türk-Müslüman hâkimiyeti son buldu. Oldukça kalabalık bir nüfusa sahip olan Hindistan Yarımadası, bünyesinde büyük bir Müslüman nüfusu barındırıyordu. 1871 yılına ait verilerde, bölgedeki Müslüman nüfusun yekûnu 56 milyonu (Yerlikaya 1994: 215). Bu kalabalık nüfus, Babür İmparatorluğu zamanında iyi şartlar altında yaşarken, İngiliz İmparatorluğu himayesinde çok zor şartlar altında yaşamaya başladı. Müslümanlar bu dönemde yüzyıllardır yönettikleri topraklarda 2. sınıf vatandaş durumuna düştü.

19. yüzyıl dünyadaki bütün Müslümanların sıkıntılar yaşadığı bir yüzyıl oldu. 18. yüzyılın sonlarında 1789 yılında Ruslar Özi Kalesini işgal ederek 20 bin Müslüman'ı kadın çocuk demeden katletti. Bunun haberini alan I. Abdülhamid üzüntüden beyin kanaması geçirip vefat etti. Savaş sonucunda ağırlıklı olarak Müslüman nüfusun yaşadığı Kırım önce Osmanlı Devletinden koparıldı. Ardından da 1783 yılında Ruslar tarafından işgal edildi. Bu haber Anadolu'da büyük bir üzüntüye sebep oldu. Yüzyıllardır İslam yurdu olan Kırım kaybedilmişti. Ancak kayıplar bununla sınırlı kalmadı. 1806, 1809–1812, 1827–1829 yıllarında Rusya ile yapılan savaşlarda Osmanlı Devleti mağlup olarak toprak kaybetti. Bu dönemde Batı Afrika'da bulunan Müslüman topluluklar da sömürgeci devletlerin hâkimiyetine girdi. 1884'de yapılan Berlin Konferansıyla, Afrika kıtasını Avrupalı devletler kendi aralarında paylaştı. Endonezya adalarında yaşayan Müslümanlar, Hollanda ve Fransa'nın, Hindistan Müslümanları 1857 yılından itibaren İngilizlerin, 1860'da Kafkasya, 1876'da Türkistan, Rusların hâkimiyeti altına girdi. Dünyanın dört bir yanında bulunan İslam devletlerine Avrupalı devletler yavaş yavaş son veriyordu. Bu durum bütün Müslümanların en büyük İslam devleti olan Osmanlı Devleti'ne karşı ilgisini artırdı. Çünkü kendilerini bu durumdan kurtarabilecek olan tek devletin Osmanlı Devleti olduğunu düşünüyorlardı. Ancak Osmanlı Devleti de bu dönemde pek çok hayati sorunla mücadele ediyordu. Bunun farkında olan Müslüman topluluklar, Osmanlı Devleti'ne kötü zamanlarında yardımcı olmak amacıyla defalarca yardım topladılar. Bu topluluklardan birisi de Hint Müslümanlarıydı.

Hint Müslümanlarının Osmanlı Devleti'ne olan ilgisi Balkanlarda yaşanan bunalım sırasında yani 1870'li yıllarda başladı. Bu olaylar Hint Müslümanları ve Osmanlı Devleti arasındaki ilişkilerin gelişmesinde bir dönüm noktası oldu. Sultan Abdülaziz tahtan indirilmeden bir hafta önce 23 Mayıs 1876 tarihinde Bağdat Vilayeti'nden gelen bir telgraf Osmanlı Devleti'nin içinde bulunduğu durumu göstermektedir. Telgrafta, devlet içinde borç almanın veya iane toplamanın artık imkânsız olduğu belirtilmişti. Çözüm olarak da, Hint Müslümanlarının İslam Halifesinden dolayı Osmanlı Devleti'ne sadakatle bağlı oldukları, Bombay'da bulunan baş şehbender ve Osmanlı Devleti'ne sadık olan Hint Müslümanlarından ileri gelenlerin de gayretleriyle burada iane toplanması

hususunda gündeme getirildi (A.MKT.MHM.480/31). Osmanlı Devleti o tarihlerde ekonomik anlamda çok zor durumdaydı. Balkanlarda Hersek, Sırbistan ve Karadağ bunalımları da Osmanlı Devleti'nin kötü olan ekonomisini daha da kötü hale getirmişti.

Osmanlı Devleti'nin içinde bulunduğu bu durumla ilgili haberler Hint gazetelerinde de yer aldı. Hint Müslümanları bu gazeteleri takip ederek Osmanlı Devleti hakkında bilgi sahibi oluyordu. Osmanlı'nın kötü durumu Hint Müslümanlarını endişelendirdi. Kendilerini kurtarabilecek olan son İslam Devleti'nin bu durumu onları derin üzüntüye sevk etti. Hint Müslümanlarının çıkardığı Urdu Ahbar gazetesinin 17 Ağustos 1876 tarihli haberde Osmanlı Devleti'nin Müslümanlar için ne kadar önemli olduğu şu satırlarla ifade edilmektedir: “Türkiye'nin içinde bulunduğu zor durumda Müslümanların Türkler için yapabilecekleri her şeyi yapmaları farzdır. Müslümanların Hindistan'da veya başka yerde taşıdıkları şeref ve haysiyetin Büyük Türk İmparatorluğu'nun varlığından dolayı olduğu bir gerçektir ve eğer bu imparatorluk yok olursa Müslümanlar son derece önemsiz olacak ve kimse onları ciddiye almayacaktır.”(Özcan 1996: 86)

Hindistan'da Osmanlı Devleti için iane toplanmasına sadece Sünni Müslümanlar değil Şii Müslümanlar ve Hindular da destek olmaktadır. Bedreddin Tyabci, Muhammed Ali Rogay, Seyyid Emir Ali ve Çırak Ali gibi bazı nüfuzlu Şiiiler iane toplanması işine destek olmaktadır. Hindistan'da yayımlanan gazetelerden biri olan Aligarh Institute Gazette, bu durumdan şöyle bahsetmektedir: “Mutluluk verici bir şekilde aydın Şiiiler bir takım ön yargıları atarak samimiyetle diğer Müslümanlarla birlikte faaliyetlere başladılar. İslam'ın bu iki büyük mezhebinin dini ve millî birlik için ortak meselelere böyle sahip çıkmalarından dolayı Müslümanlar sevinmelidir.” (Özcan 1996: 87).

Osmanlı Devleti'nin mevcut vaziyeti Hint Müslümanlarının çıkardığı gazetelerin hemen hemen hepsinde haber olmaktadır. Bu haberler Hint Müslümanlarının harekete geçmesini sağladı. Sadece Hint Müslümanları değil Afgan kabileler dahi iane toplamak için çalışmalarına başladılar (İ.HR.273/16494). Böylece ilk defa Hint Müslümanları aktif olarak Osmanlı Devleti için iane toplamaya başlamış oldu. Bu dönemde başta Kalküta, Bombay, Madras ve Haydarabat şehirleri olmak üzere Hindistan'ın her yerinde iane sandıkları kurularak Osmanlı Devleti'ne yardım toplandı. Hindistan'da iane toplama işinde önde gelen cemiyetlerden biri olan Encümen-i İslam cemiyetinin faaliyetleri Hicaz bölgesinde duyulunca Mekke uleması, hatipler ve Mekke'nin ileri gelenleri tarafından iane toplanmasına destek olmak için 12 sayfalık bir mektup hazırlandı. Bu mektup Hicaz Valisi tarafından Bombay Baş Şehbenderliği'ne gönderildi (Y.PRK.HR. 1/23). Bu mektuplar Hint Müslümanları nezdinde fevkalade tesir etti ve iane toplama işini hızlandırdı. Hindistan'da İngiltere'ye tabi bulunan

küçük devletlerden birisi olan Haydarabad nizamında Sir Salarceng'in öncülüğünde yaralı ve hasta Osmanlı askerleri için 5300 İngiliz lirası toplandı. Bu meblağ Stanford House Komitesi tarafından ilgili Osmanlı Devleti memuruna teslim edildi (İ.HR.274/16684). Bu meblağ ile yaralı ve hasta askerlere gereken malzemelerin alınması için dönemin Dâhiliye Nazırı olan Ahmet Vefik Paşa görevlendirildi (HR.TO.126/6). Yardımlar bu miktarla sınırlı kalmadı. Bombay baş şebenderliğinden Hariciye Nezaretine gelen 6 Ağustos 1877 tarihli bir belgeye göre Lloyd Kumpanyası tarafından 167561 rupi, Nasyonal Bankası tarafından 5334 ve Fransız Bankası tarafından 17300 İngiliz lirası gönderilmişti (HR.TO.127/91). Toplanan bu ianeler Osmanlı Devleti'nin eksikliklerini gidermesinde yardımcı oldu. Bunların yanı sıra Hindistan'da Bombay'daki doktorlardan Muhammed Bakır Efendi yaralı askerler için 10 sandık merhem gönderdi. Bunun üzerine II. Abdülhamid tarafından bu doktora Bombay şebenderliği vasıtasıyla bir teşekkür mektubu verildi (İ.DH.746/609791).

93 Harbi başlamadan çok kısa bir süre önce Bombay Baş Şebenderliğinden Hariciye Nezaretine gönderilen bir telgrafta Sırbistan, Hersek, Karadağ ve Bulgaristan da meydana gelen olayların Hindistan Müslümanları üzerindeki akislerinden bahsetmekteydi. Balkan topraklarında Osmanlı Devleti'ne isyan eden isyancıların bazı Avrupalı devletler tarafından savunulduğunu, hatta İngiltere'nin önce Osmanlı'dan yana politika izlediği halde daha sonraları bu politikadan vazgeçerek artık Osmanlı Devleti'ne karşı politika izlediklerinden bahisle Hint Müslümanlarının 2 devletin karşı karşıya gelmiş olmasından büyük üzüntü duyduklarını ve İngiliz-Osmanlı politikasının eskisi gibi olması, dost ve müttefik halinin devam etmesi için İngiltere Kraliçesine bir dilekçe yazdıklarını belirtmekteydi. Bunun haricinde Hint Müslümanlarının çıkardıkları gazetelerde İngilizlerin değişen Osmanlı siyaseti sert bir dille eleştirildi. İngilizlerin bu ittifaktan katiyen ayrılmamaları gerektiği belirtildi. Tepkiler o kadar şiddetliydi ki Baş Şebender Seyfülislam adlı gazetenin yazarını uyararak, İngiltere Devleti'ne karşı daima münasip dil kullanmasını tavsiye etti. Hindistan Müslümanlarının bütün mescitlerde Sultan II. Abdülhamid ve Osmanlı askerleri için 5 vakit namazdan sonra dua ettikleri, başta Kalküta ve Haydarabat şehirleri olmak üzere bütün Hindistan'da iane sandıklarının kurulduğunu, insanların iane vermesi için teşvik edildiğini ve 10000 rupinin daha Lloyd şirketi ile gönderildiği Baş Şebender Hüseyin Hasip Efendi tarafından bildirildi (HR.SYS/590/2). İngiltere'nin Osmanlı Devleti'ne karşı bu olumsuz tavrı Hindistan medyasına da yansdı. Aligarh Institute Gazette açıkça "*Ruslardan nefret ettiğimiz gibi İngilizlerden de nefret ederiz*" yazdı (Özcan: 1996: 89). Envaru'l-Ahbar gazetesinde ise "*eğer Osmanlı İmparatorluğunun bütünlüğüne bir halel gelirse dinimiz şerefimiz ve hayatımız bir felaketle karşı karşıya kalacaktır*" ifadelerini kullandı (Özcan 1996: 89). Bu yayınlar Hint Müslümanlarının Osmanlı Devleti'ne ne denli önem verdiklerini göstermekteydi. Hint Müslümanları yaşanan gelişmeleri heyecanla takip ettikleri gibi daha önce de zikredildiği üzere

iane toplayıp camilerde de sürekli dualar ederek Osmanlı Devleti'ne maddi manevi destek olmaya çalıştılar. Ali ve Fuat Paşaların gayretleriyle İngiltere ve Osmanlı Devleti arasındaki nispeten iyi olan ilişkiler İngiltere'de o yıllarda muhalefetteki Liberal Parti lideri olan ve 1880 yılında İngiltere Başbakanı olacak olan Gladstone'un da desteklediği Bulgarlara katliam yapıldığı yönündeki asılsız iddialar ve Türklerin Avrupa'dan atılması gerektiği yönündeki propaganda faaliyetleri sonucu bozuldu. Berlin Antlaşması için yapılan müzakerelerde Osmanlı Devleti İngiltere'den umduğu desteği alamadı. Bu durum hem Osmanlı Devleti'nin hem de Hint Müslümanlarının ümitlerini boşa çıkardı.

Hint Müslümanları 93 Harbi'nde Osmanlı Devleti'ne destek olması için İngiliz Kraliçesine birçok kez mektup yazdılar. Balkan bunalımı ve 93 Harbi zamanında yazılan bu mektuplarda, Hint Müslümanlarının Hilafet makamının sahibi ve kutsal şehirlerin koruyucusu olan Osmanlı Devleti'ne karşı dostane bağlılıklarının bulunduğunu, İngiltere Devleti'ne de sadakatle bağlı olduklarını ve bunun bir karşılığı olarak Osmanlı Devleti'ne yardım etmeleri gerektiğini, ayrıca Rusya Devleti'nin İngiltere için de bir tehdit olduğunu, Kırım Savaşı'nda olduğu gibi İngiliz-Osmanlı dostluğunun devam etmesini dilediklerini, bu dostluğun devamı halinde Hint Müslümanlarının bu durumdan büyük bir memnuniyet duyacaklarını belirttiler (Çetinsaya 1988: 40). Hint Müslümanlarının İngiliz Kraliçesine gönderdiği bu mektupların tercümesinin yapıp gazetelerde yayınlanması emredildi (İ.DH.735/60223.1). Basiret gazetesi savaşın ilk günlerinde, Kalküta'da yaşayan Nevvab-ı Emir Ali Han Bahadır adlı kişinin İngiltere Kraliçesine gönderdiği 13 maddeden oluşan bir mektubu yayımladı. Bu mektupta İngiltere Kraliçesinden Osmanlı Devleti'ne Kırım Savaşı zamanında olduğu gibi yine destek olunması istendi. Rusların ve Bulgarların, Balkanlarda yaşayan Müslümanlara karşı yaptıkları zulümlerden haberleri olduğunu ve bu konuda Bulgarları değil Osmanlı Devleti'ni desteklemeleri gerektiği belirtildi (Çetinsaya 1988: 149–154).

93 Harbi başladıktan çok kısa bir süre sonra Sultan II. Abdülhamid, Osmanlı tarafında savaşa katılması için Şirvanlı Ahmet Hamdi Efendi'nin başkanlığındaki bir elçilik heyetini Afganistan Emiri Şir Ali Han'a gönderdi. Ahmet Hamdi Efendi deniz yoluyla önce Hindistan'a ve Svat bölgesine, daha sonra Afganistan'a ulaştı. Bu görevi esnasında gördüklerini anlattığı bir seyahatname yazdı. Bu eserinde, Hindistan'da bulunan Bombay şehrine vardıkları zaman Cuma namazını kılmak için gittikleri camide yaşadıkları olaylar, Hint Müslümanlarının Osmanlı Devleti'ne karşı duyduğu muhabbeti göstermesi bakımından önemlidir. Ahmet Hamdi Efendi ve beraberindeki heyet Cuma namazını eda edebilmek için cemaati az bir camiye gitmişlerdi. Camiye vardıkları zaman caminin cemaati az iken, varlıklarının Hind Müslümanları tarafından öğrenilmesi üzerine caminin içi ve dışı tamamen doldu. Namazdan sonra caminin içinde heyet azalarının üzerine gül suyu ve çiçekler serperek ikramda bulundular.

Osmanlı heyetine gösterilen yoğun ilgi üzerine camide izdiham oldu ve heyet güçlkle dışarı çıkabildi. Heyete gösterilen bu yoğun ilgi İngiliz idarecileri endişelendirdi. İngilizlerin gösterdiği baskı sonucu Osmanlı Heyeti aynı günün akşamı Bombay'dan ayrılmak zorunda kaldı (Ahmet Hamdi Efendi 1995: 14–15).

Günümüzde Pakistan sınırları içersinde kalan Svat bölgesinde savaşın devam ettiği günlerde Svat beyliği bulunmaktaydı. Bu bölgenin hâkimi Ahond Han, Cuma günleri halka hitap ederek, ahaliyi Osmanlı Devleti'ne iane vermeye teşvik etmekteydi. Bu nutuklarından bir tanesinde şu ifadeler geçmekteydi:

“Geçmiş zamandan bulunduğumuz zamana kadar birçok İslam Devleti meydana gelmiş, bu devletlerin büyük bir çoğunluğu yıkılmış, günümüzde sadece Osmanlı Devleti ayakta kalabilmiştir. Artık Osmanlı Devleti'ne de bütün Avrupalı Hıristiyan devletler kötü muamele ettiklerinden, bu devleti savunmak cümle Ehl-i İslam'a farzdır. Bundan dolayı Osmanlı Devleti'ne iane toplanması için emir vereceğim ve kendim de ordumu hazırlayıp Afgan Emiri Şir Ali Han'a, beraber Rusya'ya cihat etmemiz için bir elçi göndereceğim. İkimiz de Rusya'ya hücum edip din-i mübin uğruna savaşaacağız.” demiştir (Y.PRK.HR.1/16-3).

Ahond Han gibi Osmanlı Devlet adamları da Afgan Emiri'nin Rusya'ya savaş ilan edeceğini düşünüyorlardı. Ancak Ali Han etrafının İngiltere, Rusya ve İran gibi güçlü düşmanlarla çevrili olduğunu, Rusya'nın hilelerini bildiğini ancak İngiltere'nin daima suret-i haktan görünüp asıl maksadının Afganistan'ı işgal etmek olduğunu belirterek Rusya ile bu dönemde karşı karşıya gelmek istemeyerek savaşa girme tekliflerini reddetti (Özcan 1996: 109).

Savaşın devam ettiği günlerde Hac vazifesini yapmak için Mekke'ye gelen Müslümanlara, burada bulunan din görevlileri tarafından Osmanlı Devleti'nin içinde bulunduğu durumu anlatan bildiriler dağıtılıyordu. Bu bildiriler Türkistan, Fas, İran, Kaşgar, Afganistan ve Hindistan Müslümanları için ayrı ayrı düzenlendi ve Osmanlı Devleti için iane vermeye teşvik amacıyla dağıtıldı. Bu bendin bir benzeri de yine aynı maksatla Müferihhü'l-Kulüb gazetesinde yayımlandı (HR.TO. 517/12). Hindistan Müslümanlarına dağıtılan bildiride şu ifadeler geçmekteydi:

“Hindistan ahali! Gerçi İngiltere İslamiyet'e taarruz etmedi ve bir derece orada rahatsızsınız. Ancak Cenab-ı Allah şöyle buyurmuştur: Müminler! Allah yolunda sizi kurtaracak olan bir amele sizi delalet edeyim mi? Allah'a ve Peygamberine iman ederseniz ve Allah yolunda mallarınız ile canlarınız ile mücadele ederseniz... ve Peygamber Efendimiz şöyle buyurdu: Allah yolunda bir gaziye teşhiz eden kimse gazi sayılır. Böyle ayetler ve hadisler olduğuna göre İslamiyet uğruna mücadele eden gazilere iane vermek farz değil midir? Bunca süreden beri hiçbir İslam Devleti gaza etmediği halde Osmanlı Devleti tek başına

124 seneden beri Rusya gibi bir İslam düşmanına karşı mücadele etmektedir. Rusya bir süredir Osmanlı Devleti ile harp etmediyse de, bu devlet içerisinde bulunan gayrimüslimleri Osmanlı Devletine karşı kışkırtmaktan da geri durmamıştır. Osmanlı Devleti bu sebeplerden ötürü zayıflamıştır.

Cihadın önemi hakkındaki ayetler ve hadisler sadece Osmanlı Devleti için mi geçerlidir, siz bunlardan sorumlu değil misiniz? Türklerin gösterdiği gayret övünülecek durumdadır. Bu sene içinde Türklerden 400.000 bahadır silahlanıp sınır boylarına daldılar. Savaşa giderken askerlerin yüzünde sevinç belirir. Eğer Osmanlı Devleti onları gitmekten men etmeseydi sayıları bir milyona ulaşacaktı. Hindistan'da ki Müslüman kardeşlerinin bu askerler için iane verecekleri ümit edilmektedir.

Hindistan Müslümanları için söyleyeceklerimizin özü şudur ki; Üzerine zekât düşüp de ianede bulunamı Cenab-ı Allah onu muradına nail kılar ve Peygamberimizin şefaatine nail olur. Hilafında olan erazil kimseler ise Allah'ın gazabına uğrayıp dünya ve ahirette rezil ü rüsva olur.” (Çetinsaya 1988: 178-179)

Hint Müslümanları gazeteler yoluyla gelişmeleri dikkatle takip ediyor ve ellerinden geldikçe iane toplamaya devam ediyorlardı. Haydarabad'da bulunan Deken şehrinin şeyhlerinden Hacı Bendersah Nureddin' de Osmanlı gazi ve şehit yakınlarına Stafford House komitesi vasıtasıyla yardımda bulundu. Bu yardımlarla gerekli eşyalar alındı (HR. SYS.1234/22). Hindistan Müslümanları da iane vermeye devam ediyordu ve 11681 Osmanlı lirası (HR.SYS.1234/67) ve 4500 İngiliz lirası Osmanlı Bankasına ulaştırıldı (DH.MKT.1319/28). Bunların yanı sıra Bhopal Valiyesi Nevvab Şah Cihan Bigüm Han ve akrabaları tarafından 205000 İngiliz rupisi, Osmanlı şehitlerinin yakınları için toplanarak Osmanlı askerinin zafer kazanması için dua ettikleri bir mektup ile beraber naib Muhammed Cemaleddin Han vasıtasıyla şehbenderliğe teslim edildi (HR.SYS.1234). Hindistan Müslümanlarına ait yayın kuruluşları da Hint Müslümanlarını iane vermeye teşvik etmek için yayımlarına devam ediyorlardı. Gazetelerinde sürekli bu konudan bahsediyorlardı. Osmanlı'nın yalnız durumu ve hiçbir devletten siyasi, ekonomik ve askeri destek alamaması, bütün Avrupa'ya karşı tek başına mücadele etmesi Hindistan Müslümanlarını derin üzüntüye sevk etmişti. Times gazetesinin Kalküta muhabiri 5 Temmuz 1877 tarihinde yazdığı yazısında, Osmanlı-Rusya devletleri arasında gelişen olayları ve Hint Müslümanlarının olaylara olan yaklaşımını şu ifadelerle anlatmaktaydı:

“Hindistan Müslümanları ve Osmanlı Devleti arasındaki muhabbet artarak devam etmekte ve Hindistan Müslümanları, Osmanlı ve Rusya arasında meydana gelen muharebeye büyük önem vermektedir. Birçok büyük şehirde iane sandıkları açılmıştır ve halk buna büyük ilgi göstermektedir. Hatta kadınlar dahi mücevherlerini ve değerli eşyalarını ita etmektedirler. Bunların yanı sıra

memleketteki camilerde Osmanlı Devleti'nin muzaffer olabilmesi için dualar edilmektedir. Hindistan'da iane toplama işinin dünyada başka bir örneği daha yoktur ve bu iş muntazam bir şekilde yürütülmektedir. İane vermeye teşvik etmek maksadıyla Mekke-i Mükerrreme'den gelen bazı bildiriler mevcuttur. Bu bildirilerde Rusya'nın niyetinin İslam topraklarını istila etmek olduğu, bu yüzden Afganistan ve Türkistan'da yaşayan Müslümanların birleşerek Ruslar ile savaşmaları istenmektedir. Bunun haricinde Hindistan Müslümanlarına da ianeye destek olmaları tavsiye edilmektedir. Osmanlı Devleti'nin mülkünün muhafazası Hindistan'ın selameti için İngiltere Devleti için de önemlidir. Bu yüzden İngiltere Devleti, Osmanlı Devleti'ni muhafaza etmesi gerekmektedir. Bunun yanı sıra Arabistan, Mısır ve Fas'ta bulunan Müslümanlar da Osmanlı Devleti'ni savunmaları için davet edilmiştir. Ayrıca Avrupa ruhbanları da uyarılarak, iki devlet arasındaki savaşı Haç ile Hilal'in savaşı gibi aksettirilmemesi ve Rusya'ya Hıristiyanlığın hamisi unvanı verilmemesi gerektiği söylenmiştir. Rusya'nın Lehistan da yaptıkları kötülükler ortadadır ve Ruslar Hıristiyanlığı savunmak için değil kendi emellerini gerçekleştirebilmek için Osmanlı Devleti ile savaşmaktadırlar. Bu bildirilerin dağıtılmasındaki asıl maksat bütün Müslümanları Rusya'ya karşı birleştirmektir ve bildirilerde ne İngiltere ne de Hıristiyanlar aleyhine hiçbir ibare bulunmamaktadır.” (HR. TO.59/24-2).

Bu belgede bahsedilen bildiriler Mekke'de dağıtılan bildirilere benzemektedir. Bildirilerin İngilizlerin dikkatini çektiği ve bu meselenin taraflarınca araştırıldığı ortadaydı.

Hint Müslümanlarının çıkardığı gazetelerden biri olan Kayserü'l Ahbar gazetesinin 27 Ocak 1878 tarihli yayınında Hint Müslümanlarının hissiyatlarını belirten şu ifadeler yer almaktaydı: “Türkler Müslüman oldukları için hiç müttefikleri yoktur. Bütün Hıristiyan devletler karşı taraftadır. Maalesef Müslümanlar da Türkleri yalnız bıraktı. Türk İmparatorluğu, İslam dünyasının gururu idi, bu yüzden de Türklerin hâlihazırda karşı karşıya buldukları talihsizlikler onlardan ziyade bizi üzmektedir.” (Özcan, 1996: 89).

Savaşın kazanılacağı ümit edilirken savaşın gidişatı bu ümitleri zayıflattı. Özellikle Plevne'nin düşmesi Hint Müslümanlarında tam bir hayal kırıklığına yol açtı. Plevne'yi savunan Gazi Osman Paşa adeta kahraman ilan edildi ve hakkında mersiyeler yazıldı (Çiftsüren, 2013: 72-91). Hint Müslümanları bu kötü gidişattan İngiltere'yi sorumlu tutuyordu. Eğer gerekli yardımlar yapılmış olsaydı Osmanlı Devleti'nin Ruslara karşı galip geleceğini düşünüyorlardı. 1857 büyük Sipahi Ayaklanması'ndan sonra düzelmeye başlayan İngiltere ile Hint Müslümanları arasındaki ilişkiler, İngiltere'nin Osmanlı Devleti'ne yardım etmemesi sonucu yeniden bozuldu.

Savaş süresince Hindistan'da ianeler toplamaya devam edildi. El Cevaib gazetesi müdürü Selim Efendiye göre, Bab-ı Ali ve Bank-ı Osmanî vasıtasıyla Hindistan'dan Osmanlı Devleti'ne ulaşan ianelerin toplam tutarı 124.842 Osmanlı lirasıydı (Defter-i İane-i Hindiye: 108). Hint basını bu yardım miktarını az buluyordu. Aligarh Institute Gazette, eğer daha iyi bir tanıtım yapıлып daha iyi organize olunabilseydi daha fazla yardım toplanacağını, Kudh Ahbar gazetesi ise Hindistan'ın birçok yerinde yoksulluk yaşandığı ve bazı insanların toplanan yardımların yerine ulaşamaması endişesiyle isteksiz davrandığını yazmıştı (Özcan 1996: 91).

Sırp, Karadağ sorunu ve 93 Harbi esnasında Hindistan'da iane toplanmasına öncülük edenlere dönemin padişahı II. Abdülhamid tarafından bir takım hediyeler gönderildi. Bunların arasında Hindistan eyaletlerinde yönetici olanlar olduğu gibi tüccar ve gazeteciler gibi çeşitli meslek guruplarından kişiler de bulunmaktaydı. Verilen hediyelerde çeşitlilik göstermekteydi. İane toplanmasında emeği geçenlere, özel olarak hazırlanan Hint madalyası veya Sitayişname verildi. Bu kişilerden bazıları ve aldıkları hediyeler şöyleydi: Bhopal Eyaleti Valiyesi Nevvab Bigüm ve Rampur Eyaleti Valisi Nevvab Galip Ali Han'a birinci, Nevvab Bigüm Han'ın eşi Nevvab Mevlevi Sadık Hasan Han Bahadır, naibi Muhammed Cemaleddin Han Bahadır ve Rampur Eyaleti Valisinin akrabası Azamettin Han'a üçüncü, Kalküta'da bulunan Osmanlı Devleti vatandaşı İsa Bey'e dördüncü dereceden Hint madalyası, ayrıca Allahabad eyaleti Encümen-i İslam reisleri Mevlevi Haydar Efendi ve Mevlevi Muhammed Şükruallah Efendi ile birlikte, Lahor, Bengal ve Lakhnor eyaletleri Encümen-i İslam azalarına birer Sitayişname takdim edildi. Bu hediyeler ile iane toplanmasında emeği geçenleri hem teşvik etmek hem de Osmanlı Devleti'ne karşı olan muhabbetlerinin arttırılması amaçlanmaktaydı. Hediyeler Bombay'da bulunan şehbender vasıtasıyla takdim edildi. Hediyelerin takdim edilmesi işinin aksatılmamasına büyük önem gösterildi (İ.DH.765/62301). İane makbuzlarının dağıtımı işi de büyük önem arz etmekteydi. İanelerin yerlerine ulaşıp ulaşmadığı meselesi Hindistan Müslümanları ve İngiliz Hükümeti tarafından sürekli takip edilmekteydi. Bombay Şehbenderliği ile Hariciye Nezareti arasındaki yazışmalarda, 10742 İngiliz lirasının irsal edildiğini ancak iane makbuzlarının henüz ulaşmadığını ve iane verenlerin makbuzları ısrarla istediklerinden bahsedilmekteydi (HR.TO.360/79). İane makbuzları geciktiği zaman bu durum Hindistan Müslümanlarının şüphelenmelerine, iane toplanması hususunda şevk ve isteklerinin azalmasına, dolayısıyla iane toplama işinin yavaşlamasına neden olmaktaydı (HR.SYS.1234/59-1). İane toplama işinin yavaşlaması üzerine şehbenderlik bu durumu Hariciye Nezareti'ne bildirerek makbuz işlemlerinin hızlandırılmasını istedi. İanelerin sadece Bombay'da değil bütün Hindistan'da toplandığını ve iane verenler karşısında şehbenderlik görevlileri bu yardımlarının İstanbul'a ulaşacağını ve bunun göstergesi olarak makbuz verileceğini söylemişlerdi. Dolayısıyla bu makbuzlar gelmediği sürece iane toplamanın

mümkün olmayacağını belirtilmişti (HR.TO. 360/82). İane toplama işinin aksamaması için iane makbuzlarının hızlı ve zamanında teslim edilmesine, ayrıca iane verenlerin isimlerinin gazetelerde neşredilmesi işlerine de hususiyetle dikkat edildi (HR.SYS.1234/59-4).

Sonuç

Hindistan Müslümanları Osmanlı Devleti'nin Hilafet makamına sahip olması nedeniyle kendilerini manevi olarak Osmanlı Devleti'ne bağlı kabul ediyorlardı. Kendi toprakları işgal altında olduğundan kendilerini Hindistan'daki sömürge yönetiminden ziyade Osmanlı yönetimine yakın hissediyorlardı. Bu nedenle Osmanlı Devleti'ndeki gelişmeleri de yakından takip etmeye çalışıyorlardı. Osmanlı Devleti için ise bu yıllar, gerek içerde gerekse dışarıda birçok sorunla uğraşılan yıllardı. Osmanlı Devleti zorlu bir dönemden geçiyordu. Hint Müslümanları da bu sorunları yakından takip ediyordu. Kendilerini ait hissettikleri son İslam Devleti'nin de bu badireler nedeniyle işgale uğramasından ve Hilafet makamının esaret altına girmesinden korkuyorlardı. Osmanlı Devleti aynı zamanda kendileri için de bir umudu temsil ediyordu.

Osmanlı Devleti'nin 1877-78 yıllarında Rusya ile savaşa girmesi Hindistan Müslümanlarını harekete geçirdi. 93 Harbi Osmanlı Devleti ve Hint Müslümanları arasındaki ilişkilerin gelişmesi açısından önemli bir dönüm noktası oldu. Savaş sırasında Osmanlı Devleti'nin içinde bulunduğu zor şartların farkına varan Hindistan Müslümanları ellerinden gelen yardımı yapmaya çalıştılar. 93 Harbi'nin gerçekleştiği yıllarda Encümen-i İslam gibi cemiyetler kurarak iane toplayarak camilerde Osmanlı ordusunun muzaffer olabilmesi için dua ettiler. Bunların yanı sıra Hint Müslümanlarının ileri gelenleri İngiliz Kraliçesine mektuplar yazıp 1853-1856 yılları arasında gerçekleşen Kırım Harbi'nde olduğu gibi Osmanlı Devleti'ne yardım etmelerini istediler.

Hint Müslümanlarının Osmanlı Devleti için yardım toplama kampanyalarına bazı yerlerde Hindular da destek oldu. Hindistan coğrafyasının birçok bölgesinde açılan İane sandıklarına yöre halkı yoğun ilgi gösterdi. O yıllarda Hindistan'ın durumu da iyi değildi Halk yoksullukla mücadele ediyordu. Tüm bu zorluklara rağmen Hindistan Müslümanları Osmanlı Devleti'ne bütün imkânlarını kullanarak yardım etmekten geri kalmadı.

93 Harbi'nde Hint Müslümanlarının ısrarlarına rağmen İngilizler Osmanlı Devleti'ne yardım etmedi. İngilizler savaşta tarafsız kaldı. Bu durum Osmanlı Devleti ile İngiltere arasındaki müttefiklik ilişkilerine zarar verdiği gibi, 1857 yılındaki isyandan sonra yeniden düzelmeye başlayan Hint Müslümanları ile İngiltere arasındaki ilişkilere de zarar verdi. Osmanlı Devleti ile Hint Müslümanları arasındaki ilişkiler ise 93 Harbinden itibaren gelişmeye devam etti.

Özellikle de Sultan II. Abdülhamid'in Panislamizm politikası ilişkilerin artarak devam etmesine katkı sağladı.

KAYNAKÇA

Osmanlı Arşiv Belgeleri

A.}MKT. MHM.480.31.1.

DH. MKT.1319/28.

İ.DH.735/60223.1.

İ.DH.746/609791.

İ.DH.765/62301.

İ.HR.273/16494.

İ.HR.274/16684.

HR. SYS.1234.

HR. SYS.1234/22.

HR.SYS.1234.59/1.

HR. SYS.1234/59.4.

HR. SYS.1234/ 67.

HR. SYS.590/2.

HR. TO.59/24-2.

HR.TO.126./6.

HR. TO.127/91.

HR. TO.360/79.

HR. TO.360/82.

HR. TO.517/12.

Y.PRK. HR 1/16,3.

Y.PRK. HR.1/23.

Osmanlıca Eserler

Defter-i İane-i Hindiyeye

Tetkik Eserler

Çakılcı, Diren, (2015) “**Hindistan’da Osmanlılar: Bombay Osmanlı Şehbenderliği**”, Türkiyat Mecmuası, c. 25, ss. 81–106.

Çetinsaya, Gökhan (1988). **II. Abdülhamid’in İlk Yıllarında İslam Birliği Hareketi (1876–1878)**, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Kamu Yönetimi ve Siyaset Bilimi Anabilim Dalı, Ankara.

Çiftsüren, Arzu Süren, (2013). **93 Harbi’nden Sonra Hindistan-Pakistan Alt Kıtasında Urduca ve Farsça Şiirde Türkiye ve Türkler**, (Yayımlanmamış Doktora Tezi), İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Doğu Dilleri ve Edebiyatları Anabilim Dalı Urdu Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı, İstanbul.

Karal, Enver Ziya, (2007), **Osmanlı Tarihi (7)**, Türk Tarih Kurumu, Ankara.

Hürmen, F.R. (1995). **Şirvanlı Ahmet Hamdi Efendi Seyahatnamesi**, Arma Yayınları, İstanbul.

Özcan, Azmi, (1996). “**Panislamizm: Osmanlı Devleti, Hindistan Müslümanları ve İngiltere, (1877–1914)**”, TDV İslam Araştırmaları Merkezi, İstanbul.

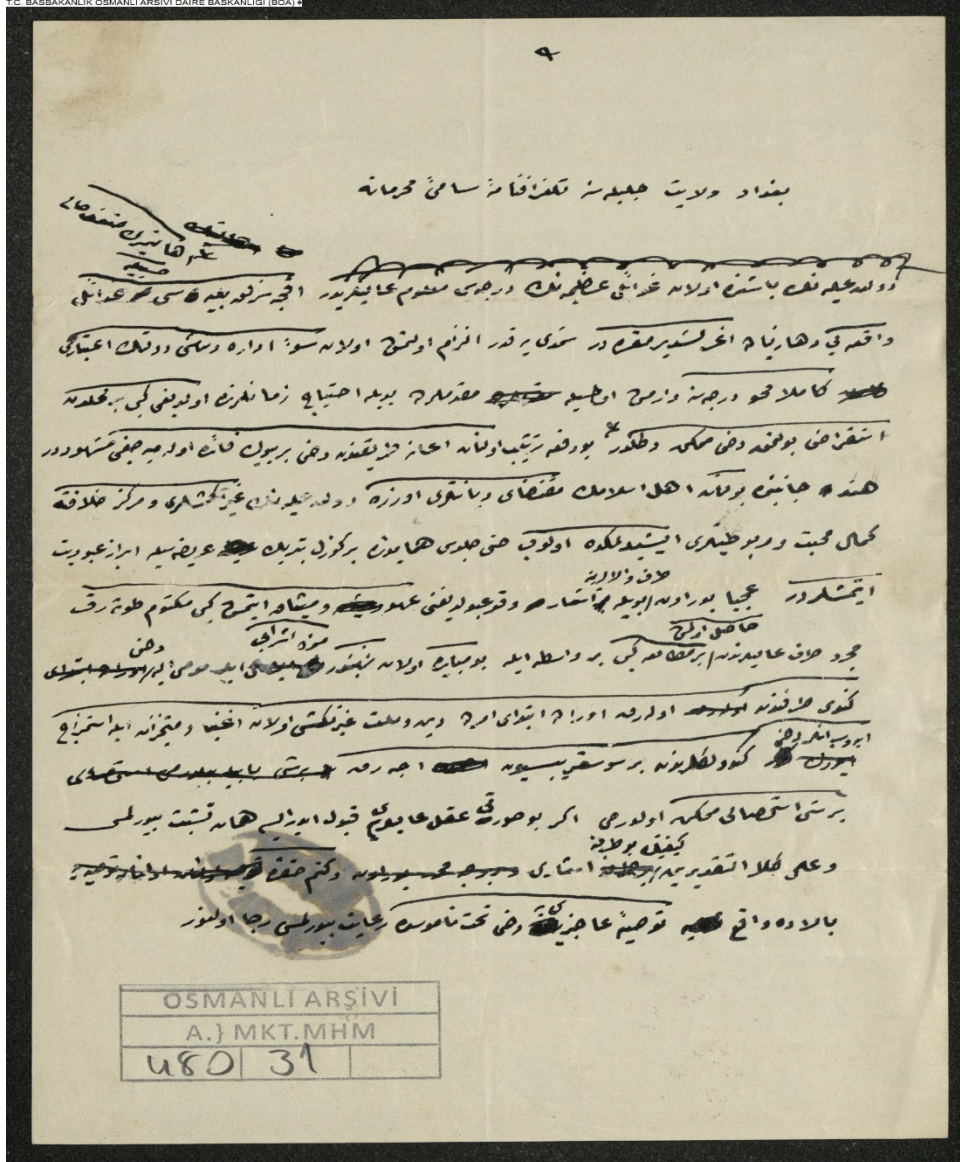
Öztuna, Yılmaz, (2016). **Osmanlı Devleti Tarihi Siyasi Tarih I**, Ötüken Yayınları, İstanbul.

Turgut, Bekir, (1995). **II. Abdülhamid Dönemi Osmanlı Devleti Asya Politikası**, (Yayımlanmamış Doktora Tezi), Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kayseri.

Yerlikaya, İlhan, (1994). **19. yy. Osmanlı Siyasi Hayatında Basiret Gazetesi**, Yüzüncü Yıl Üniversitesi Yayını, Van.

EKLER

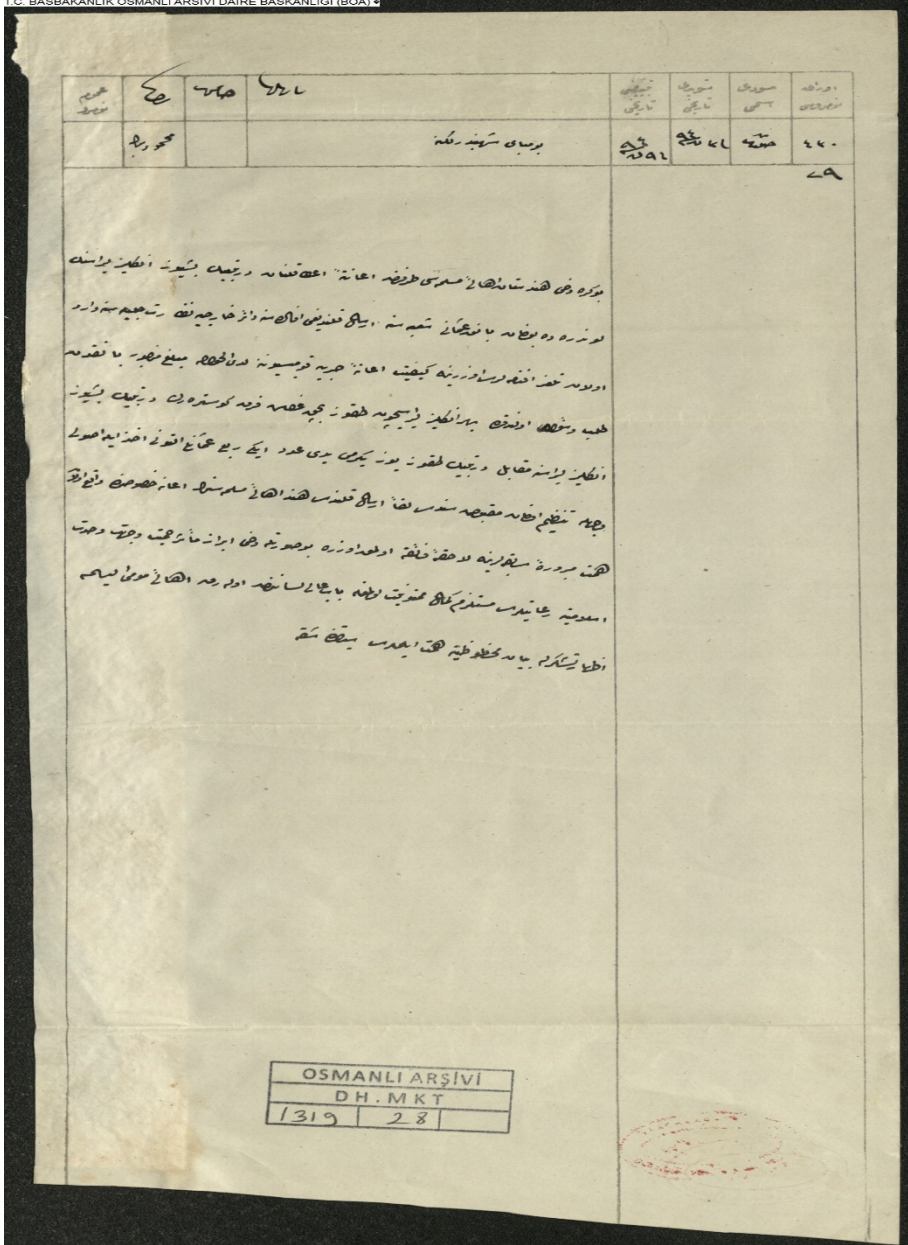
Ek. 1. Devletin Maddi Sıkışıklığı Sebebiyle Hilafet'e Sadakatlerine İstinaden Hindistan Müslümanlarının Yardım Talebinin Düşünülmesi.

A.}MKT.MHM.00480.00031.001

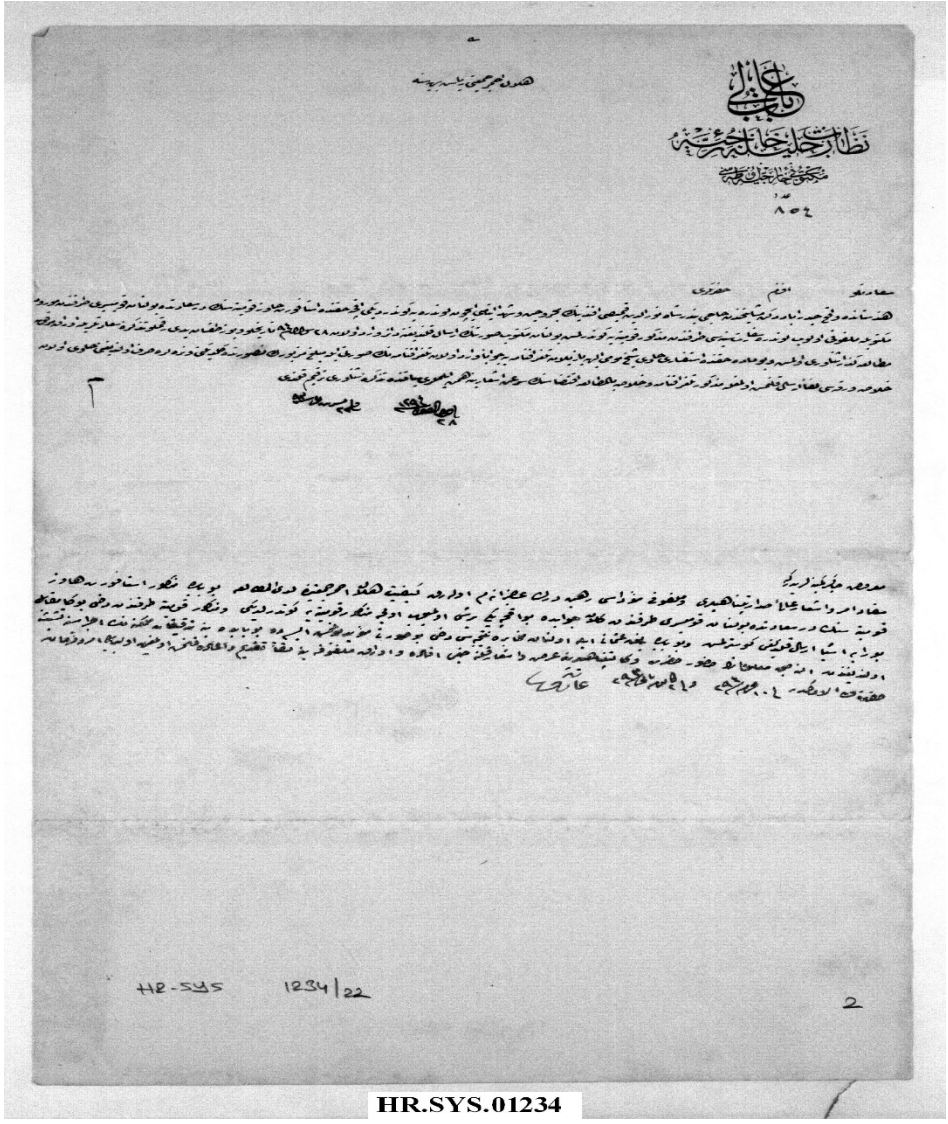
Ek. 3. Hindistan Müslümanları Tarafından Toplanarak Bank-I Osmanî Londra Şubesi'ne Yollanan İnenin Alındığını Gösteren Belge.

T.C. BASBAKANLIK OSMANLI ARŞİVİ DAİRE BASKANLIĞI (BOA) ◆

DH.MKT.01319.00028.001

Ek. 4. Osmanlı-Rus Harbi: Hindistan'da Vaki Haydarabad Dekan Mesayihinden Hacı Bendersah Nureddin Kamisi'nin Yaralı Osmanlı Askerleri ve Şehit Yetimlerine Yardımı.

Ek. 5. Hindistan Müslümanlarının Hilafet Hakkında İzhar Ettikleri Temayyülat İle Kraliçeye Takdim Ettikleri Arıza Hakkında Gazetelere Fıkraat-I Münasebe Derc Ettirilmesi.

هذه نامه اہل سوس طائفہ قابلیہ صفائیہ تقسیم فقہیہ عربیہ تک ترجمہ معروضی نظر
پورے جواب رسیت بیان اولدین اوزرہ ترجمہ مذکورہ ترجمہ توجیہ فقہیہ اہل
مقدمہ تک خلافت کبریٰ عقدہ اطوار ایدکلی نمایان و حسد یاق نعلہ صفائیہ
باعث ابتلاجن اولدجه آثار سارہ دہہ بولند یقینہ بولند ترجمہ غزنیہ اولدند ایدرین اردو
پورلی برده ترجمہ مذکورہ تک نظر ہمایون پورلیغہ واعلانہ ارادہ سہ تعالی
ایندیکہ وار غزنیہ لہ بعضہ فکرات مناسبہ رخصت فوائد معنویہ معظ بولند یقینہ بولند
رضی اخصری ارادہ پورشد اولدین اردو زمانہ صفائیہ لاکر

۱۰۰۰

i.DH 735/60223

i.DH.00735